

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1'50 • Polletna naročnina Din 15'—
Celoletna naročnina Din 30'— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 11. marca 1937

Leto III — Številka 19

Slovenske šolske knjige

Slovensko šolstvo je problem, ki smo ga zadnja leta precej zanemarili. Kar smo napravili, je bilo nenačrtno in zato neskladno delo, medtem ko bi bil vprav tu potreben dobro premišljen in v podrobnostih izdelan načrt. Ta malomarnost se nam utegne bridko maščevati, saj je šola pot mladega rodu v življenje in zato odločilno posega v narodno življenje. Danes gre tudi tu že na bolje; slišali smo že več glasov, ki se resno ukvarjajo z našim šolstvom, kažejo na rane in predlagajo izboljšave. Nekoliko bi radi pomagali tudi mi.

I.

Vsem je še v spominu boj proti monopolizaciji šolskih knjig, ki je grozila vzeti Slovence njihove knjige in jih nadomestiti s tujimi. Složni odpor vseh slovensko čutečih krogov je pokazal, kaj sodi naš narod o takih poskusih. Prepričani smo, da bi ne bilo prišlo do izvedbe tega načrta, čeprav bi bil ostal prejšnji pritisk. Toliko smo Slovenci še vendar zavedni, da si ne damo odkrito biti v obraz.

Drugače pa je, kadar pride kaka stvar povinkih in pod drugim imenom, v drugi podobni. Res ni prišlo do »izenačenja« šolskih knjig, toda treba se je vprašati: Ali nismo že dejansko blizu temu stanju? Ali še uporabljamo le slovenske knjige v šoli? Pri takem vprašanju pa se nam pokaže dovolj žalostna podoba.

Da si moremo odgovoriti na to vprašanje, smo zbrali podatke s skoro vseh naših gimnazij. Statistika srbsko-hrvaških in iz srbsko-hrvaškega jezika prevedenih knjig (ki torej gotovo ne ustrezajo našim razmeram in potrebam) nam pokaže porazne rezultate. (V sledeči statistiki nismo šteli zemljepisnih in zgodovinskih atlasov, zbirke iz latinskih in grških avtorjev, logaritmov in podobnih knjig. Okrajšave: s = srbsko-hrvaška knjiga, p = prevod iz srbskohrv. jezika. Upoštevamo vse predpisane knjige, ne glede na to, ali se uporabljajo.)

Šolske knjige po gimnazijah.

Klasična v Ljubljani:

3 s + 1 p za zemljepis, 3 p za zgodovino, 2 s za higieno. Skupaj 5 s in 4 p.

I. realna v Ljubljani:

1 s + 1 p za zemljepis, 1 p za zgodovino, 5 s + 2 p za nemščino, 3 s za matematiko. Skupaj 9 s in 4 p.

II. realna v Ljubljani:

1 s + 1 p za zemljepis, 1 s za francoščino, 1 s za matematiko. Skupaj 3 s in 1 p.

III. realna v Ljubljani:

1 s + 1 p za zemljepis, 1 p za zgodovino, 5 s + 2 p za nemščino, 5 s za matem., 1 s za higieno. Skupaj 12 s in 4 p.

Ženska realna v Ljubljani:

3 s + 1 p za zemljepis, 1 s + 2 p za zgodovino, 4 s + 2 p za nemščino, 4 s za matem. Skupaj 12 s + 5 p.

Klasična v Mariboru:

2 s za francoščino, 1 p za zemljepis. Skupaj 2 s in 1 p.

Realna v Mariboru:

3 s + 1 p za nemščino, 2 s za francoščino, 1 s + 1 p za zemljepis, 1 s za matem. Skupaj 7 s in 2 p.

Realna v Celju:

1 s za francoščino, 1 s za latinščino, 1 s za matem. Skupaj 3 s.

Realna v Novem mestu:

7 s za nemščino, 1 s za zemljepis, 1 s za francoščino, 3 s za matem. Skupaj 12 s.

Realna v Ptujju:

4 s za nemščino, 1 s za franc., 1 s za matematiko, 1 s za zemljepis, 1 s za higieno. Skupaj 8 s.

Realna v Kočevju:

5 s za nemščino, 2 s + 1 p za zemljepis, 2 s za franc., 2 s za matem., 1 p za zgodovino. Skupaj 11 s in 2 p.

Za kranjsko in šentviško gimnazijo nimamo podatkov.

Gornja statistika nam kaže par zanimivih dejstev. Preseneča veliki razloček med posameznimi šolami (realne v Ljubljani!). Ponekod rabijo cel tucat neslovenskih knjig, drugod zadostujejo tri ali štiri. To kaže, da je precej odvisno od vodstva šole. Enako so različne knjige, ki jih uporabljajo posamezne šole. V resnici primanjkuje slovenskih knjig edino za nemščino, vse drugo imamo sami.

Potrebno je zdaj dvoje: Dobiti moramo slovenske učne knjige, ki nam še manjkajo, in izločiti je treba knjige, ki brez potrebe nadomeščajo domače. To velja tudi za meščanske šole in za vse naše strokovno šolstvo.

II.

Tudi ostale knjige so potrebne reforme. Tako se za srbsko-hrvaški jezik uporabljajo skoro povsod knjige z naslovi: Antologija nove jugoslovanske lirike (Žeželj), Jugoslovanska književnost (Popović), Istorija jugoslovanske književnosti (Poljanec), Repetitorij jugoslovanske književnosti (Poljanec), Istorija jugoslovanskega književnega jezika (na I. državni realni v Ljubljani, za VIII. razred). V vseh teh knjigah obravnavajo slovensčino kot obrozen dialekt nekega imaginarnega jugoslovanskega jezika. Večinoma opravijo s slovenskim slovtvom na par straneh in izrekajo sodbe, da se jim človek ne more načuditi. Tako beremo o Prešernu: »Daleč pod višino njegovih ostalih pesmi so one, v katerih se bori proti ilirizmu.« (Popović.)

Značilno je, da je v srbsko-hrvaških čitankah tudi nekaj slovenskih pesmi, toda tiskane so — v cirilici!

Dosti boljše tudi niso novejšje slovenske knjige. Slučajno imamo pri roki knjigo: Anton Melik in Janko Orožen, Zgodovina Jugoslovanov za nižje razrede srednjih in njim sorodnih šol, Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1929. II. del.

S snovnega vidika je knjiga, kolikor moremo soditi, dovolj dobra. Pregledna razvrstitev snovi, izpuščanje nepotrebnih letnic in podrobnosti, zadostno upoštevanje tujega zgodovinskega dogajanja — vse to so dobre strani. Toda za oceno knjige snovni vidik ni edini in glavni. Oglejmo si delo še z drugih vidikov!

Kakšna je knjiga v nacionalnem pogledu? O tem sta avtorja sama (menda nevede) dovolj povedala, ko pravita, da je v njenem učbeniku »sistemiziranje snovi, stremeče po enotnosti, vseskozi docela samostojno.« Res stremi knjiga po enotnosti, pa še po kak! Je namreč skrajno jugoslovansko unitaristična. V celi knjigi ni niti enkrat govora o slovenskem (oz. hrvaškem in srbskem) narodu. Pač govori o Slovincih, Hrvatih in Srbih, ker zgodovina se ne da tako nasiljevati, toda vselej so mu le »plemena«, ki so del »našega« naroda. Nekaj primerov: »Zopet je bilo vsaj v cerkveni organizaciji izvedeno edinstvo srbskega plemena.« (Str. 33.) »Zapadni del našega naroda v dobi francoske revolucije in reakcije.« (Str. 72.) »Vsa tri plemena pa so težila po tesnejši zvezi.« (Str. 100.) Ta jugoslovanska zagrizenost vodi avtorje k trditvam, ki so deloma čisto neresnične, deloma pa spretno ustvarjajo napačno podobo dejstev: Trubar je svoji prvi knjigi napisal kot »rodoljub ilirski« (t. j. »jugoslovanski.«) Str. 7.) »Slovenski reformacijski in protireformacijski pisatelji so pisali svoje dolensko narečje, ki so ga znali iz mladih let; bili so pa prepričani o narodni enotnosti (!) Jugoslovanov in Slovanov sploh.« (Str. 15.) »Toda prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik je izjavil, da smo mi vsi (Slovenci, Hrvati in Srbi) en narod, da pa moramo prej odpraviti razlike v narečju, preden bi pisali isti književni jezik.« (Str. 76.) Kdaj je to Vodnik rekel? — Vodnik je tudi »vznešeno proslavil velikega Napoleona, ustvaritelja Ilirije (t. j. Jugoslavije).« (Str. 76.) »Ob pričetku 20. stoletja so se vse naše stranke odločno izrekale za zedinjenje Jugoslovanov, ne samo kulturno, ampak tudi politično.« (Str. 114.) Kje pa je ostala objektivnost?

Prepričani smo, da danes ni naroda v Evropi, ki bi v lastni šolski knjigi tako tajil svoj obstoj!

Prav tako knjiga ne zadovoljuje v jezikovnem pogledu. Od slovenske knjige pač pričakujemo, da bo pisana v slovenskem jeziku, ne pa v kaki mešanici. V tej zgodovini pa smo našli sledeče neslovenske izraze:

Tajna, baviti, napram, pripomoč, podatki se, kratiti, čuvati, slovit, robovati, baš, iznos, držati pod orožjem, mnogobrojno, jad, gnev,

Proces razpadanja „napredne“ akcije

Naši masoni, socialisti, komunisti in njim slični elementi se krase s zvočnim imenom »naprednjakov«. Na sliki vidimo, kako po zamisli nekega francoskega karikaturlista izgleda ta »naprednost«.

kršen, nemilosrdno, zatoka (?), pravo (nam. pravica); pobuniti, buna, sličen, doživoten (?), čin, radi, za sodnika držati, drugovi, novinar, novine, prilog, osveta, zamrzeti (zazebsti?), dobrobit, potom, bodoč, pocepanost (?), dobroljen (nam. prostovoljen), dočim, neizpreka, srva, vel (!), ogorčiti, protivnik, sprovesti, omladina, prebegti, izmiriti se, skršiti, prežaliti, neobično, otvarjati, ukoriščanje, uediniti, čudo, zadiviti, prevesti.

Lahko zaključimo: Taka knjiga ni za slovenske šole.

Protestiramo . . .

Naše delo sicer ne sega na politično polje, vendar moramo kot sinovi slov. matere, kot tisti mladi rod, ki je v polpreteklosti kljub uradnemu šol. pritisku ohranil in izkristaliziral svoje nar. prepričanje in ga tako vzljubil, da mu ga nihče vzeti ne more — visoko dvigamo svoj glas proti sramotam in žalitvam, ki so jih pred kratkim prizadeli slovenskemu narodu iz govorniške tribune belgrajske poslanske zbornice nekateri če že ne po vesti, pa vsaj po krvi in imenu slovenski sinovi. Ne, nismo mogli verjeti, da bi se kdaj rodil pod slovensko streho človek, ki bi svojim sonarodnjakom zaradi zveste narodne zavesti ali tisočletnega verskega prepričanja in po devetnajstletni dejansko dokazani zvestobi do države, za katero so že davno stremeli, odrekali državotvornost ali očital protidržavnost. Tako blatenje slovenskega naroda zaradi podle borbe za oblast mladi najodločneje odklanjamo!

Judovsko mesijanstvo in socialistična „internacionala“

1. Med judi se je v 18. stoletju pojavila frakcija ali sekta, ki se je odpovedala ideji osebnega Mesije, začela zanikati Boga in postavila demonsko geslo: **judovsko ljudstvo v celoti je mesijansko**; »odrešenje« narodov in poprava krivice, ki se je judom dogajala skozi stoletja, bodi v tem, da prevzamejo judje **vlado v oni vesoljni republiki**, v katero naj se zlijejo vsi narodi pod geslom »Proletarci vseh dežel, združite se!«

V današnjem članku skušamo prikazati, da se je mednarodna socialistična organizacija proletariata, tkzv. »internacionala delavcev«, katere oče je bil Karl Marx, ustanovila zato, da bi uresničila judovsko mesijanstvo v obliki nadvlade judov nad vsemi državami in nad vsem bogastvom sveta, ne pa da bi odrešila delovne sloje izpod nadvlade kapitala.

»In bomo pasli narode z železno palico.«

2. Kako je nastala »prva internacionala«?

L. 1862 se je v času razstave strojev v Londonu sešlo več socialističnih voditeljev iz raznih dežel, ki so se posvetovali o ustanovitvi svetovne proletarske zveze. Dve leti pozneje se je 28. sept. vršilo veliko zborovanje socialistov raznih narodov in na tem zborovanju je Karl Marx, ki je živel kot politični begunec v Londonu, silno ostro nastopil proti kapitalistom in končal svoj govor z besedami: Proletarci vseh dežel, združite se! Socialisti so to misel takoj sprejeli in izvolili izvršilni odbor, ki je sprejel pravila, ki jih je Marx izdelal za »Internacionalno delavsko zvezo«.

3. Predzgodovina prve internacionale.

Karl Marx je jud, njegov ded in njegov stric sta bila rabinca. V Berlinu se je nalezal Hegelove filozofije in je bil »prežet tistega starega judovskega materializma; neprestano sanjaril o rajju na zemlji in vedno odklanjal oddaljeno in problematično upanje na raj po smrti; on ni bil samo logični mislec, ampak tudi upornik, agitator, oster polemik, svoj dar sarkazma in natolcevanja je črpal — iz judovskih virov,« tako piše Bernard Lazare, ena prvih judovskih avtoritet l. 1894 (v knjigi: Antisemitizem, njegova zgodovina in njegovi vzroki).

Toda iščimo daljnje zveze.

Tisti »stari judovski materializem«, ki sanjari o rajju na zemlji, ima svojo praočeta v judu Mendelssohnu, ki je v II. polovici 18. stoletja započel gibanje »Hascala«, namreč idejo o mesijanski vlogi judovskega ljudstva v celoti. To gibanje je dalo vpogled v nezasišane možnosti za izvajanje vpliva izobraženih judov (judovska enciklopedija pod besedo »Hascala«).

To možnost so judje uresničili v frama-sonstvu, kjer so imeli že od početka veliko vlogo; na frama-sonskem konventu v Wilhelmsbadu 1782 so izdelali načrt za emancipacijo judov in za francosko revolucijo, ki se je potem tudi izvedla. Revolucionarna Francija je prva dala judom državljanske pravice.

4. Judje in proletarska revolucija.

Emancipacija judov (enakopravnost z drugimi državljani) naj bi dala judom možnost javnega delovanja in priprave za revolucijo. V ta namen se je ustanovilo l. 1819 v Nemčiji društvo: »Verein für Kultur und Wissenschaft der Juden«, ki naj pod to bleščečo krinko vrši podtalno rovarjenje.

Čeprav je bilo društvo l. 1824 razpuščeno, so člani ohranili tajne medsebojne zveze in l. 1836 je stopil tudi Karl Marx v ta krog. L. 1842 je urejeval »Renski list« in širil v njem dve glavni misli: 1. proletarec nima domovine, zanj velja samo razredna zavednost; 2. krščansko civilizacijo je treba uničiti. (To utemeljuje takole: V veri je najgloblje na-

sprotje med judi in kristjani; to nasprotje bo prenehalo, če se uniči vera; religija je opij naroda.) Zaradi takega rovarjenja je vlada list ustavila in Karl Marx je zbežal v Pariz, kjer ga je čakal zastopnik gori omenjenega društva, pesnik Henrik Heine, jud. O krščanstvu je pisal Heine Emanuelu Wohlwille, da je to sistem, ki se je zaril v »razpoke človeške« kakor stenica v žimnico poljskega juda in da, če se tak sistem hoče uničiti, zapušča tisočletja svoj smrad, prav kakor stenica. Ta Heine, ki je tako sovražil krščanstvo, je našel v Marksu pravega revolucionarja, ki je zvalil v Pariz še celo vrsto drugih mladih judov ter izdajal z njimi francosko-nemške anale. Od tod je Marx s svojo družbo iskal stikov z judi cele Evrope in ti judje so po formalni ustanovitvi proletarske internacionale takoj povsod ustanovili podružnice internacionale, predvsem pa tudi z denarjem podpirali razne upore in stavke delavcev širom sveta. Saj je ta internacionala že l. 1867 poslala okrog 15 milijonov Din (300.000 dolarjev) v Ameriko za stavkujoče delavce.

Od prvega hipa so torej stali ob zibelki internacionale judje in so jo vodili. Karl Marx je bil samo mandator judovskega mesijanstva, proletariat pa slepa masa, ki naj služi za orodje judovskim fantastičnim ciljem judovske svetovne vlade (cfr. Rex od 23. X. in 6. XI. 1936).

Poravnajte naročnino!

Katoliška akcija

V.

Veliki moderni organizator in prepoveditelj mladega katoliškega delavstva v Belgiji, kanonik Cardijn piše v Notes de pastorele jocist (aprila 1935): »Kdor občuti v pravni uredbi Katoliške akcije, kdor se zadovolji z zunanjo razčlenitvijo teoretičnega pojma, ta ne sluti nezasišane, čudovite pomladi, ki jo Katoliška akcija prinaša Cerkvi; ta ne vidi preobrazbe, ki jo ona izvršuje v življenju vernikov; ta ni strmeča priča osvojitve in zmag, ki jih ona uresničuje. V nevarnosti je, da ostane tujec ali brezbriznež, da ne rečemo nezaupen dvomljivec pred duhovno in apostolsko renesanso, ki se kaže zlasti med mladino in ki mora odpreti široka obzorja vsakemu v resnici svečeniškemu srcu« (slov. prevod v Naša pot VIII., str. 14).

Te besede in očitek, ki je v njih, so resnične, ako se razumevajo tako, kot so bile povedane. Vsi vemo, da je mogoče, da kdo globokoumno razpravlja o veri, sam pa je skoraj brez vere; da kdo na vse usta govori o socialnem vprašanju, sam pa je brez vsakega socialnega čuta. V tem pomenu je tudi umeti že stari, modri izrek Tomaža Kempčana, da je bolje imeti kesanje, kot pa vedeti, kaj je.

Popolnoma zgrešeno in mimo cilja pa bi kdo navajal gornje Cardijnove besede, ako bi hotel z njimi označiti teoretično razpravljanje o Katoliški akciji kot popolnoma odvisno stvar. Tako so v resnici nekateri mislili o teoretičnem razglabljanju o Katoliški akciji, a prav zato niso mogli nkolikoli pravilno dometi te ustanove. Prva in največja usluga, ki jo more in mora vsak katoličan napraviti Katoliški akciji, je zato tá, da jo skuša čim boljše proučiti.

Dosedaj smo dognali, da je prvi znak Katoliške akcije apostolat v polnem pomenu te besede. Ta apostolat je univerzalen, kot je univerzalna Cerkev. Izvršujejo pa ta apostolat organizirani ka-

toliški laiki. Dva razloga naročata v našem času tako sodelovanje organiziranih katoliških laikov pri cerkvenem apostolatu, kakor smo videli. Prvi je časovna potreba. »Cerkvena hierarhija je videla — pravi Civar di — da dve njeni armadi, čeprav polnovredni in zvesti, namreč kler in redovništvo, ne zadoščata več za potrebe novega časa. Zato je mislila na to, kako bi mobilizirala še druge člane Cerkve, ki se nahajajo v širšem sektorju, to je laike. Evo — Katoliška akcija« (Manuale di Azione Cattolica I, 8, 74). Drugi razlog pa je pravica in dolžnost laikov, aktivno sodelovati pri cerkvenem apostolatu. Priznati moramo, da je že od humanizma dalje vladala med katoliškimi laiki na splošno nekakšna pasivnost. Za interese Cerkve ni bilo več tistega občega navdušenja, ki ga najdemo n pr. v 13. stoletju. Po drugi strani pa sta morali cerkvena hierarhija in teologija od 16. stoletja dalje skoraj neprestano braniti temelje cerkvene ustave proti protestantski laizaciji. Iz teh in še drugih razlogov se je tako kopal v Cerkvi prepad med hierarhijo s klerom na eni in laiki na drugi strani. Tako je razumljivo, da se nekateri pri Katoliški akciji že kar a priori boje nekega laicizma, čeprav je Katoliška akcija eminentno javna cerkvena zadeva. Bojazen pa bi seveda bila upravičena, ako bi kdo laično Katoliško akcijo enačil z laičnim vodstvom Cerkve, ko bi sodil, da je z ustanovo Katoliške akcije spremenjena dosedanja cerkvena ustava, ki pridržuje vso cerkveno oblast cerkveni hierarhiji in od nje delegiranemu kleru. Primerjaj kan. 118 cerkv. zakonika, ki izrecno določa, da morejo samo kleriki (duhovniki) prejeti cerkveno oblast tako posvečevalno kot vodstveno.

Ko govorimo o pravici in dolžnosti katoliških laikov, da sodelujejo pri cerkvenem apostolatu, bi mogli načeti vprašanja o ontološki vcepitvi v Kristusa po zakramentu sv. krsta, o skrivnostnem Kristusovem telesu, čigar

Poglavja iz zgodovine nafte

Tudi ljubezen je imela svoj delež pri nafti. Mladi fantje iz Severne Perzije in Daghestana so hoteli za žene lepa dekleta. Toda za lepo dekle je bilo treba denarja; kolikor lepše dekletke, toliko višja kupnina. Denar pa je bilo mogoče dobiti samo z delom. In nafta je potrebovala delavcev: vrtalcev, težakov... Trdo delo v vročini 40° C, med plini in v z oljem prepojenim okoljem celih 12 ur. Kjer pa še ni bilo pravih črpalk, so spuščali delavce v jame, da so črpali nafto v posodo. Smrtnih nesreč je bilo nič koliko: vrvi so se trgale, plini so dušili delavce, 10—12 mrtvih na dan še leta 1912 ni bilo nič izrednega. Lastniki so se rešili odgovornosti tako, da so zahtevali od delavcev pismene izjave, da gredo v jame na svojo odgovornost. In vendar: delavcev ni nikdar primanjkovalo...

Tudi Rusi so našli delo pri nafti. Toda takega niso hoteli opravljati za nobeno ceno. Ženiti se jim ni mudilo; vedeli so, da izgube delo, kakor hitro se poroče. Žen in otrok lastniki vrelcev niso trpeli v bližini: bali so se ognja.

V okrožju Baku so bili delavci različnih rodov: orientalski, Armenci, Georgijci, Rusi in drugi. Poleg poklicnih delavcev, o katerih pravijo, da še niso bili preslabo plačani in so imeli dobra stanovanja in celo bolnišnice, so živeli tam nikjer zaposleni in vendar stalno delavni ljudje. Lastniki vrelcev in policija niso vedeli zanje. Vodil jih je Georgijec Demetriašvili. Čez dan so tiskali v kletih njegovega zavetišča letake, ponoči so jih delili delavcem in Demetriašvili, ki je bil Leninov zaupnik za bakujsko okrožje, jim je oznanjal novi evangelij. Vendar so bili zanj dovtetni samo Rusi.

Tri leta je živel v Bakuju, pa pravijo, da se še danes pozna.

Dne 24. oktobra 1905 so se spoprijeli v Bakuju Armenci in Mohamedanci. — Vstaja, upor, revolucija! Policija je zbrala vse svoje moči na mestnih ulicah, konzuli in lastniki vrelcev so bežali na ladje — med tem pa so delavci zasegli vrelce in jih proglasili za svojo lastnino.

Lastniki so poslali zastopnike, da bi se pogajali z delavci; prvič so zastopnike nagnali, drugič pa so jih pometali v vrelce. Ko je vojska sklenila obroč okrog vrelcev, se še niso hoteli udati. Ko so čez čas uvideli nekateri delavci, da zanje ni rešitve razen v predaji, je izbruhnil ogenj. Nihče ni vedel, kdo je zažgal. Delavci so bežali. Gasil ni nihče, ker bi tudi bilo zaman. Ko je ogenj ugasnil, so našli le zoglenela trupla uslužbenecv.

Uničenje je bilo popolno. In šele po dveh letih so znova zrasli vrtalni stroji in delo je mirno potekalo. Demetriašvili pa je izginil; blizu Tiflisa ga je krogla smrtno zadela.

Toda v Bakuju je pustil naslednika, ki je popolnoma obvladal delavce. Oblasti in lastniki vrelcev so vedeli zanj, toda izslediti ga niso mogli.

Natančno tri leta po oktobrskem požaru so ruski delavci znova zasedli vrelce; delavci so hoteli višje plače, Georgijec oblast. Delavcem so ustregli; zato so zapustili vrelce in šli na redno delo. Dosegli so najboljše delovne pogoje v vsej Rusiji.

Toda od tega dne naprej so bili vrelci bolj zastraženi kot zlato državnih bank.

Pa tudi Georgijec je prišel do moči. Leta 1919 je z vojsko zavzel mesto Baku, razlabil (Dalje na str. 79 pod črto.)

udje smo, o splošnem laičnem svečeništvu in podobno. Ker pa se je o vsem tem že mnogo pisalo, naj omenim na tem mestu kratko samo tole: Po zakramentalnem znamenju svetega krsta se včlanimo v Cerkev in se usposobimo za udeležbo na pravicah in dolžnostih v Cerkvi. Z zakramentom sv. birme gremo dalje. Katekizem pravi, da nam ta zakrament vtisne neizbrisno znamenje Kristusovega vojaka, kar pomeni, da nas usposablja, da moremo Kristusovo vero neustrašeno priznavati in po njej živeti. Birma je torej zakrament aktivnosti, borbenosti, zato res zakrament za Katoliško akcijo. Po zakramentih krsta in birme postanejo laiki katoličani nekako notranje, nadnaravno usposobljeni za sodelovanje pri cerkvenem apostolatu, nato pa pride še poziv od zunaj, od cerkvene hierarhije, ki jim da uradno poslanstvo, kanonično misijo, za to delo. Tega poslanstva Cerkev ne dá vsakemu laiku posebej, kot ga da cerkvenim funkcionarjem, n. pr. škofom in župnikom, marveč organiziranemu laikatu, ker je Katoliška akcija, kakor smo že večkrat omenili, sodelovanje organiziranega laikata pri hierarhičnem apostolatu Cerkve.

Pri proučevanju ideološke strani Katoliške akcije smo tako prišli do osrednjega vprašanja, ki vprašuje, kakšno vlogo imajo prav za prav laiki v Katoliški akciji, ali če ga drugače izrazimo, kakšno je razmerje med duhovnikom in laikom v Katoliški akciji.

Preden odgovorimo na to vprašanje, je na mestu, da smo si na jasnem, da je Katoliška akcija po svojem bistvu organizacija, kakor beremo v škofovem uvodu k pravilom Slov. Kat. akcije v Lj. Škofijskem listu za l. 1936, str. 110. O tipu organizacije, ki naj ga privzame Katoliška akcija, bo govor pozneje; tu naj povdarimo le to, da brez organizacije Katoliške akcije absolutno ni. Katoliška akcija je ena za ves svet; ima pa tri bistvene sestavne dele: a) sodelovanje pri hierarhičnem apostolatu, in sicer b) organiziranega laikata, c) pod vodstvom cerkvene hierarhije.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Akademski pevski zbor

Koncert naše duhovne pesmi

Dne 1. marca je Akademski pevski zbor, ki je že dobro desetletje pri nas arbiter cantus elegantiarum, spet priredil enega od svojih znamenitih stilnih koncertov: podal nam je skrben prerez muzikalne tvornosti 16. stoletja, ki je v svojem jedru religiozna in celo liturgična. Na sporedu je predstavil Gallusa (Jacobus Handellus Gallus-Carniolus) ter pesmi, ki sta jih vnesla v našo protestantovsko pesmarico Primož Trubar in Adam Bohorič. Ti poslednji zapisi so deloma nastali iz tako imenovanega vetus cantus vulgaris ter vetus Slavorum cantus vulgaris, dalje iz melodij, ki so bile po latinskem bogoslužju znane vsej Evropi in ne le v Nemčiji, kamor bi, kakor je videti, rad premaknil težišče dr. Cerin, — nazivanih cantus firmus; te zapise je s svojo izredno invencioznostjo, oprto na obsežno poznavanje stila te dobe, opremil naš najboljši vokalni komponist g. prof. Matija Tomc (St. Vid nad Ljubljano). G. prof. Matija Tomc, neutrudljivi sodelavec folklorista, komponista in dirigenta g. Franceta Marolta, je zadnja leta v stilni obdelavi zapisov, ki so jih napravili zbiratelji naših starih narodnih pesmi, izvedel delo kot ga pri nas še ni nihče, delo, čigar pomembnost, veličino in kakovostno sijajnost bodo umele oceniti in s hvaležnostjo nagraditi šele generacije, ki se bodo srečno izmotale iz strujarskega kaosa in brezglave nekritičnosti naših dni. To pot je pa g. prof. Tomc pokazal svoje mojstrstvo ob duhovni pesmi 16. stoletja, ob Trubarju in Bohoriču. Iz kompozicij veje prepričevalno živo nastrosenje viharnega časa, v katerem sta se kmet in gospod z ognjem v srcu ter v očeh borila z ramo ob rami za ideal, ki ni bil od tega sveta, — za vero, za tisto, za katero sta že pač mislila, da je prava. Možata vera diha iz teh pesmi, vera ljudi, ki so bili pripravljene vzeti na svoja ramena borbo z verskimi in svetnimi nasprotniki, stati in tudi pasti silovito, brez tožbe kakor hrast, s trdno vero

v Boga: »K Tebi, o Bug, vzdiguje glas, ti Bug resnižno vsluši nas; si vzkazal nam prou moliti, obljubil si nas vsluhati.« G. prof. Tomc je priredil pet pesmi: Jutrnico, Božično, Peissen od Sv. Duha, Velikonočno in Oča naš, dela, ki so obogatila tako našo nabožno kakor tudi posvetno glasbo.

Večji del programa pa je obsegal kompozicije Gallusove in predstavil občinstvu tega uspešnega Lassovega in Palestrinovega rivala. Odveč bi bilo opisovati tehnične težkoče teh del ter njihovo lepoto, ki je vrela brez zadržka iz sijajnih harmonij in iz najbolj komplicirane gradnje, ki jo je imel kdaj pri nas priliko kak zbor študirati. Gallus je samo eden. Seveda je bil program skrbno izbran, morda celo preveč skrupulozno, kar se tiče reprezentativnosti; s tem hočem reči, da je dobršen del publike, ki ni bil koncentraciji povsem dorastel, do kraja v pazljivosti ne hote moral nekoliko popustiti, seveda na škodo užitku. Ljudje so že taki, da še najrajši poslušajo slovenske narodne pesmi n. pr. Tam za laškim gričem in druge. Toda nič zato: občinstvo je treba navaditi s smotrnim, programatičnim dajanjem na vrednotenje, treba ga je vzgojiti, da bo ob vsaki umetnini začutilo božansko iskro v jedru in dobilo živ, srčni in umski kontakt z njo. To nalogo si je brez ozira na levo in desno, brez vdinjanja političnim grupacijam, zastavil APZ in to sveto nalogo narodu v prid zbor tudi vrši dosledno pod svojim vodjo in dirigentom g. Fr. Maroltom.

Tako je letos, zvest svojemu programu, prikazal slovensko duhovno pesem. Pri tej priliki je zbor nastopil dvakrat. Kakor smo že omenili, je priredil svoj prvi koncert dne 1. marca ob 8 zvečer v veliki unionski dvorani pred približno dvema tisočema poslušalci. Jasna pa je stvar, da renovirana unionska dvorana nima več nekdanje svoje sijajne akustike. Če upoštevamo še dejstvo, da z ble-

vrelce in jih podržaval. Ta Georgijec je bil namreč Džugašvili — Jožef Stalin!

Lastniki vrelcev so zbežali. Glavni lastnik teh bogastev Emanuel Nobel je v zimski noči leta 1918 zbežal preoblečen v kmeta med boljševiško in nemško armado na nemško stran. Preko Ukrajine so ga Nemci spravili v Berlin, odkoder je odšel v domovino svojega rodu, v Švedsko. Leta 1920 je prodal Nobel Rockefellerju svoje pravice do 40% ruske industrijske nafte, ki je bila nekoč njegova last. Prvič se je zgodilo, da se je petrolejski magnat odpovedal vladi v kraljestvu nafte in se umaknil v zasebno življenje.

Konferenca in nafta.

Ker je nafta postala stvar politike, so se morale seveda tudi razne konference vršiti v znamenju nafte.

Anglež Lloyd George je predlagal, naj se vrši svetovna konferenca. Misli je na »Genevo«, izrekel je »Genova«; tu se je vršila. »Reinisch-Westfälischen Zeitung« je 6. aprila 1922 pisala: »Mnogi mislijo, da bomo pisali zgodovino genovske konference v znamenju nafte. Konferenca bo dejansko bojišče med Standard Oil in Royal Dutch.« Res je bilo v Genovi poleg diplomatov vse polno agentov petrolejskih družb. Konferenca se je pričela. Zvečer se je na dineju pokazal boljševiški zastopnik. Na veliko začudenje vseh diplomatov je prišel Čičerin, ki je še pred nedavnim v radiu imenoval ZN »jamo razbojnikov«, v fraku s korektno rdečo zvezdo v gumbnici in se je prav dobro zabaval z genovskim škofom. Uradna zasedanja so bila polna vljudnosti, a uspeha ni bilo. Neuradni zajtrk v restavraciji Ferrari ni prinesel rešitve. Vse delo je bilo osredotočeno za kulise.

Nemški zastopnik Rathenau se je podal na izlet v Rapallo, kjer se mu je primerilo,

da je našel Čičerina. Uspeh njunih razgovorov je bila rapalska pogodba, ki sta jo podpisala 16. aprila 1922 ob 3 zjutraj. Konferenca je bilo konec in le še toliko je Lloyd George imel časa, da je udeležence povabil na konferenco v Haagu, kjer naj se razmere razčistijo.

Haška konferenca se je pričela 15. junija 1922 v znamenju treh sil: Anglija je zahtevala koncesije za Royal Dutch in se je sklicevala na njeno lastnino v predvojni Rusiji; Standard Oil je zahtevala vrelce zase. Za njo so se potegovali Amerikanci in Francozi; Rusija pa je hotela izsiliti kredit in priznanje. Konferenca, ki so jo vodili samo diplomati druge vrste, je potekala v lepih deklamacijah in vljudnostnih govori. Toda v pol ure od Haaga oddaljenem Scheveningenu so se ob istem času znašli na letovišču vsi petrolejski magnati: Luis Lambo in Charles Laurent, Sarkis Guelbekjan, Ludvik Nobel, Petvakan Zaturon, Walther Samuel (predsednik Standard Oila) in Deterding. Ko konferenca nikamor ni mogla, je povabil Deterding vse te magnate na kosilo. Posrečilo se mu je, da so pristali vsi na to, da bo izkoriščala ruske vrelce skupna družba, pri kateri bodo vsi udeleženi. Zgledalo je, da se bo vse v redu končalo. Sovjetski delegati so sprva izjavili, da se nočejo pogajati z eno samo družbo. Ko so vstopile v pogajanja Deterdingove podružnice, so zopet zahtevali pogodbo z eno samo družbo; hoteli so namreč dobiti kredite in izsiliti priznanje SSSR, zakladov naftnih vrelcev pa sploh niso imeli namena izročiti. Končno je bilo slepomišljenje dovolj. Sovjetom so izjavili, da bodo dobili denar in priznanje, ko izroče vrelce.

19. julija so končali konferenco brez uspeha. Začela se je vojska za nafto.

Prosimo

p. n. naročnike, ki še niso poravnali naročnine, da bi to čim prej storili, ker nam onemogočajo redno izdajanje »Straže v viharju«

ščečo lučjo preplavljeni prostor že sam od sebe manjša, če že ne sploh onemogoča pobozno zbranost, ki je nujno potrebna pri poslušanju duhovne pesmi, moramo zatrditi, da kraj ni bil najsrečneje izbran. Zato so prireditelji sklenili, da bodo svoj koncert ponovili in to v stolnici. V napol mračni, hladni cerkvi je 7. III. ob 20 zadonela Gallusova Veae nobis, za njo Ecce quomodo moritur iustus, dalje Oratio Jeremie prophetae ter nesmrtna Ante luciferum genitus — in druge: kakor nalašč o postnem času. Nato sta prišla na vrsto Trubar in Bohorič. Uspeh je bil sijajen: naša duhovna pesem ne bi bila mogla dobiti za svojevrstnost svoje kompozicijske ustrojenosti boljšega, primernejšega, akustičnejšega prostora. Kdor je zamudil to priliko, je zamudil nekaj izrednega. Zeleti je, da bi te pesmi imeli še kdaj priliko slišati na istem prostoru.

S tema dvema koncertoma je Akademski pevski zbor pokazal, da dela zavedno smotrno. Jasno pa je, da — kakor pri nas na vseh področjih — tudi tu rovari neizogibna klika, ki išče pogosto duška v »kritiki«. Neka taka »kritika« je bila — seveda v uničujočem tonu napisana »baje« že poldrug dan — pred koncertom!! Akademski pevski zbor naj se za te »podvige« ne zmeni, ampak dela vztrajno dalje kakor doslej.

Podpirajte pokret katoliške mladine!

Dr. Anton Mahnič

Splošne kulturne razmere v dobi pred nastopom Mahniča.

Bežen pogled v politično in kulturno življenje tedanje dobe nam bo razodel, kako velik je bil prepad med idealnim, načelnim in udamnim Mahničem ter breznačelnim ter svetoboljša polnim slovenskim javnim življenjem.

Ko je Avstrija v vojni s Prusi doživela pri Kraljevem gradu l. 1866 poraz, se je morala odpovedati nalogi zediniti vse Nemce — morala je namreč izstopiti iz nemške zveze. Opore je sedaj iskala pri Madžarih in sad te zveze je bil dualizem, ki je nadvlado nad Slovani razdelil med Nemce in Madžare. Doma na Slovenskem se je že dalje časa pripravljala proti Staroslovencem opozicija, očitajoč starim, da vodijo premalo radikalno in premalo narodno politiko. Ko pa je Lovro Toman glasoval za dualizem — dobil je namreč koncesijo za gorenjsko železnico, je stopila opozicija pod Levstikovim vodstvom na plan, ustanovila svobodomiselnost mladostovsko stranko in začela izdajati svoje glasilo »Slovenski Narod«. V prvi številki sicer povdarja, da mu ne bodo svete samo verske zadeve, dogme in bistveno cerkvene naprave, ampak, da se bo poganjal, da se očuva nedotaknjeno cerkveno imetje, da se ljudske šole ne ločijo od Cerkve in da se oživlja bolj in bolj javno cerkveno življenje, toda ostalo je samo pri tem — morda je bilo vse to samo reklama, ki naj bi privabila čimveč naročnikov ali pa krinka za javnost.

L. 1868 se je vršil v Lj. prvi slov. dijaški shod, ki je prvi pri nas proklamiral svobodomiselnost načela. Stranka Mladostovcev je

Srednja šola

Večkrat zadene človek, posebno še študent bodisi pri pouku v šoli ali v zasebnem čitivu na vprašanja svetovno nazornega značaja, na katera si sam ne more zadovoljivo odgovoriti in si tudi jasnega odgovora zaradi pomanjkanja časa in virov najti ne more. Tako nosi včasih nerešena vprašanja leta in leta s seboj, ne da bi prišel do jasnosti. Zato bomo na vprašanja, ki nam jih bodo poslali naši naročniki (kdor ima list naročen pri poverjeniku, naj priloži potrdilo poverjenika, da je naročnik) skušali kratko in jasno odgovorjati. Opozorjamo, da bomo odgovarjali samo na svetovno nazorna in vprašanja načelnega značaja! — Vprašanja pošljite na uredništvo.

*

Država namerava dati domačim tovarnam plugov podporo za vsak plug 200 Din, da bodo prodajale pluge po 450 Din. Dejansko bo tovarna dobila za vsak plug 670 Din.

Obiščite
mlekarne

Gorenjskih
mlekarških
zadruag v Naklem

kjer Vam postrežejo s toplim in mrzlim mlekom, s čajnim maslom „DETELJICA“ in s siri vseh vrst!

Poslovalnice
v Ljubljani, v
Kranju, na
Jesenicah, v
Trzinu I. L. d.

nastopila v javnosti, pričela se je ločitev, a volitve in bojazen za mandate so mladim zavzele jezik in sklenila se je narodna sloga. Dolgo ni živela. Že 1872 se je vnel kulturni boj, ki je dosegel višek v l. 1874 ko je Stritar v Dunajskih sonetih izpovedal: »Slovenec liberalen sem, kamajte«, in ko se je Šuklje v Slov. Narodu zavzemal za uvedbo civilnega zakona in za odpravo bogoslovij.

Med tem je postal pritisk Auersperg-Lassarjevega kabineta vedno huji in za ljubljanskega škofa je bil imenovan liberalcem zelo naklonjeni Pogačar. Ko so sedaj nemški liberalci proglasili za svoje geslo: »Niederhaltung des Slavismus« so se slov. liberalci odpovedali zvezi z njimi in sloga je bila zopet vzpostavljena. Liberalci so celo večkrat predlagali, da se Slovenec in Slov. Narod združita. Odgovoril je dopisnik v Slovincu, da se načela vkljub slogi ne smejo zametavati. L. 1879 je Auersperg-Lassarjev kabinet padel, pritisk Nemcev se je zmanjšal in izpod pepela narejene lažisloge so se začele kazati prve iskre ločitve. 1880 je prišlo do prvega sponada na občnem zboru Slovenske Matice. Voditelji so se naglašali slogu, Marn pa je v Slovincu opozarjal na speča načelna nasprotja in Slovenec je naglasil, da je sloga možna edino na strogo katoliških načelih. Sicer pa se je v tej dobi razširil tudi med duhovščino vpliv liberalizma. Tako je imel Slov. Narod l. 1880 med naročniki 105 duhovnikov, čeprav je pisal sovražno proti veri. In ko je imenoval papeža za izvrž človeštva, ga je moral škof Missia še prepovedati.

Smrtni udarec slogi pa je zadal l. 1882 Mahnič s svojim nastopom proti Gregorčiču.

(Dalje prihodnjic.)

Za našo univerzo

Meddruštveni odbor.

Na zadnji seji meddruštvenega odbora so zastopniki Zveze tehnikov, Slovenskega kluba in a. k. Njive odklonili sodelovanje iz načelnega stališča, češ, da je kompetenten odločati o vseh akademskih zadevah le medstrokovni odbor in drugič zaradi nedemokracije — vse to zaradi demokracije, ki si jo prisvajajo Oglejmo si njihovo »demokratično« stališče поблиže!

Strokovna društva naših petih fakultet res obsegajo v svojih članskih krogih večino akademikov naše univerze, a ne vseh. Mnogo je še slušateljev in slušateljic, ki niso organizirani v nobenem strokovnem društvu, pa so lahko člani kulturnih društev. Ne more torej medstrokovni odbor sam odločati tudi v zadevah izvenstrokovnega značaja v imenu vseh akademikov, ker vseh ne obsega — in to bi bilo nedemokratično.

Velika večina slušateljstva je obenem včlanjena v akademskih kulturnih društvih. Seveda je zopet dejstvo, da niso vsi tudi člani teh društev. Veliko jih je, ki so člani strokovnih društev, a ne kulturnih, in seveda obratno.

Zato nima popolne kompetence, odločati dokončno o vseh akademskih zadevah ne medstrokovni odbor ne odbor zgolj kulturnih društev, temveč nek osrednji forum, ki ga sestavljajo zastopniki vseh kulturnih in strokovnih društev. Edino v tem forumu bodo zastopani vsi slušatelji naše univerze. Izjemo tvori majhno število neorganiziranih, katerih neorganiziranost izpričuje, da so oddaljeni od akademskega društvenega življenja ter ne čutijo potrebe, soodločati o sebi po svojih društvenih zastopnikih, bodisi kulturnih ali strokovnih. Ti neorganizirani ravno tako niso zastopani po zgolj medstrokovnem odboru, ker niso nikjer včlanjeni.

Edino pristojni forum za dokončno sklepanje o vseh zadevah, ki se tičejo akademikov vseh strok in prepričan, predstavlja meddruštveni odbor, kjer so pritegnjena vsa strokovna in kulturna društva k odločanju in odgovornosti. S tem se strinja vsak, ki zna — ne samo o demokraciji govoriti — temveč tudi demokratično hoteli in delati.

Dalje se tovariši, ki so zapustili meddruštveni odbor, ne strinjajo z novim poslovnikom (§ 10), ki pravi, da delegati razven predsednika nimajo pravice abstinence, morajo glasovati, ali za ali proti. S tem hoče paragraf pritegniti vsa društva po zastopnikih k soodločanju in odgovornosti. Tudi to je le — demokracija.

V paragrafu 11 vidijo zopet nedemokratičnost. Ta namreč določa, da so sklepi meddruštvenega odbora obvezni za vse slušatelje na univerzi. Ogromna večina slušateljev je včlanjena v strokovnih in kulturnih društvih, zato bodo sklepi, sprejeti po njihovih zastopnikih v meddruštvenem odboru, obvezni tudi za neznatno manjšino neorganiziranih. Tudi to ni ničesar drugega kot princip demokracije — da se namreč manjšina, posebno če je neznatna, pokorava večini.

Padla je tudi z njihove strani izjava: oni so proti kompromisu. Kot bi bili sami na svetu. Lepa karakterizacija tovarišev z leve! Priznavanje le sebe in nikogar drugega, take metode so doma v Sovjetski Rusiji in hitlerjevski Nemčiji!

Ortodoksní zagovorniki demokracije morajo biti vsaj previdni, če se že nočejo odkrito in dejansko ravnati po načelih demokracije.

Diplomirali so v februarjem terminu 1937 na filozofski fakulteti v Ljubljani ti-le kandidatje in kandidatkinje: Andoljšek Ivan (pedagoška skupina); Jakulin Albertina (klasična skupina); Kobilica Rudolf (pedagoška skupina); Komac Vida (romanska skupina); Koncilija Janez (klasična skupina); Laibacher Doroteja (germanska skupina); Lončar Danica (skupina za narodno zgodovino); Muser Ema (geografsko-historična skupina); Nowy Fides (germanska skupina); Vernik Feliks (germanska skupina); Vujadinović Jana (skupina za narodno zgodovino).

»Akademski glas«, letos »1551«, akademsko glasilo za univerzno in javna vprašanja, je začel polniti svoje kolone z dolgimi članki politične vsebine. Torej bo vendar res, da je bilo svojčas pri raznih akcijah strokovno ime izraz političnih težej.

spretno, vendar tako enostransko, kot da je le zelo razvita žival, ki se bori za svoje mesto v čredi. Njegov interes je boj za kruh in uživanje, skratka — ta človek ima samo še želodec in spolovila. Ker predstavlja samo kak izreden tip predmet natančnejše, neredko do grobosti izpeljane obdelave, imamo pred seboj čisto kaj duhovito karikaturu človeka, ironiziranje vsega njegovega dejanja in nehanja. Umetnik — besedo razumemo leksikalno — gleda na svojega junaka z zelo visokega stališča, ga mrčvari od vseh strani in se mu cinično posmehuje. Posebno rad se ta umetnik ustavlja ob kakem religioznem, etičnem ali moralnem vprašanju. Tu njegova duhovita zgovornost, ki hoče vzbuditi videz neke svojevrstne filozofije, dosega višek; razume se, da je docela nihilistična. Priznavamo, da je taka stvar za branje zelo prijetna, a veselje nad tovrstno umetnostjo prepuščamo materialistom. Materialisti, ki zagovarjajo in v nebo povzdigujejo tako literaturo, pravijo, da je to realizem kat exohen. Ne trdimo, da takih majhnih, smešnih ljudi ni v življenju, toda ne bodimo tako ozki, da bi prezirali srce, vest, duševnost, čustva, ki so prav tako realna, za trdega materialista seveda nepojmljiva.

Kot mladi ljudje idealnega gledanja, ki nam je pri srcu rast prave, pozitivne slovenske kulture, odklanjamo to karikiranje človekove osebe. Ne spuščamo se sicer tukaj v

Knjige

Felix Niedzielski »Novi društveni poredak« Zagreb 1936, str. 122, cena 15 Din, knjigarna »Preporod«, Zagreb Ilica 108.

Hrvati so s to knjižico Feliksa Niedzielskega, ki je delaven član hrvatskih križarjev, dobili prvi komentar Pijeve okrožnice »Quadragesimo anno«. Knjižica je »posvečena našim obrtnikom in delavcem, a v roke je dana oni intelektualni mladini, ki želi iskreno delati za vse, ki so zatirani in bedni« (11). V predgovoru piše o intelektualcih, ki se udajajo marksizmu: »Trije so tipi teh intelektualcev: prvi — in teh je najmanj — so sanjači, ki verujejo v udejstvitev v sanjah zgrajenega, pa neuresničljivega družbenega reda; drugi so levičarji po modi. Zdi se jim, da so zelo sodobni, ko se nauče nekaj marksističnih fraz; tretji pa so oni, ki izkoriščajo idealizem prvih in frazeomanijo drugih ter hočejo, računajoč s kratkovidnostjo mase, sestiti narodu na hrbet. Prvi so zanesenjaki, ki niso za stvarno življenje, drugi so neresni površneži, tretji pa so oni, ki jim lebdi pred očmi donosno mesto komisarske oblasti nekega bodočega reda (10/11). Govoreč o marksizmu piše med drugim: »In zdi se, kakor da je pogoj za posameznika, ki stopi v marksistične vrste, da se odreče svoji zdravi pameti — predpostavljajoč seveda, da jo je poprej imel v zadostni meri.« (98)

Pisec je hotel ob okrožnici podati poljudno sliko temeljnih načel o pravi ureditvi družbe, kar mu je vsekakor lepo uspelo. Poljudno in stvarno je podal vsebino okrožnice in jo tako predelano napravil dostopno ne samo hrvatskemu izobražencu, ampak tudi preprostem delavcu.

P. S. Tudi pri nas bi kazalo izdati podobno obdelano okrožnico v »Fantovski knjižnici«. »Naša Pot« pa naj prinese komentar za inteligenco, ki bo znanstven tudi po obliki.

»Studentske novine« v Belgradu so izdale knjižico »Očevdci govore...« (v cirilici; stane 5 Din; priredil Jugoslavikus), kjer so zbrana za boljše življenje v Rusiji porazna poročila oseb, ki so vse to, o čemer pišejo, same videle in doživele. Na koncu so pridejana priznanja samega boljševiskega časopisja.

problem, ali je umetnost absoluten ali relatiiven pojem, toliko pa le priporočamo mladim pisateljem kot ljudje, ki tudi poznamo človeka in življenje: naj vendar gledajo nanj kot na človeka — duhovno bitje in ne kot na človeka — brihtno in prekanjeno žival.

Vedoma smo se izognili imenom, da ne nastane prevelik vihar. Toda s prizadetimi smo pripravljeni na debato.

NUSIČ, DR.

Te dni igrajo v ljubljanskem gledališču najnovejšo Nušičevo komedijo, ki riše življenje v visokih belgrajskih krogih. Ti krogi se naravnost kopljejo v korupciji, zanje ima vrednost samo denar, medtem ko »po pošlenju, časti, zakonitosti in resnici na borzi ni povpraševanja.« Fabula je dokaj posrečena, v podrobnostih naleti pri občinstvu na ploskanje in smeh. »Mojim grenkim besedam se bodo smejali.« je zapisal Gogolj o svojem Revizorju. Isto velja tudi za to komedijo.

MISKO K., MRTVO OGNJIŠČE

V reviji »Modra ptica« je v treh prvih številkah tekočega letnika izšla novela Miška K., Mrtvo ognjišče. Kdor pazljivo zasleduje razvoj tega mladega, izredno produktivnega pisatelja, je prijetno iznenaden. Medtem ko je Kranjec še do nedavnega le-

Sv. oče akademikom

Na pozdravno brzojavko sv. Očetu z naše proslave je sprejel prevzvišeni g. škof dr. Gregorij Rožman od apostolske nunciature iz Belgrada naslednje pismo:

»Kar je Akademska zveza v Ljubljani na dan obletnice kronanja sv. očeta storila in priredila ob udeležbi duhovnikov in ljudstva, da bi s tem v besedah in dejanjih izpričala svojo sinovsko vdanost do sv. stolice, mi je znano in to tem bolj, ker mi je to sporočila, da o tem obvestim sv. očeta.

Sv. oče je z veliko radostjo vzel na znanje to vdanostno prireditev svojih sinov in podelil vsem akademikom in starešinam, ki družijo znanstveni študij z ljubeznijo do Kristusa in do njegovega namestnika na zemlji, apostolski blagoslov kot zagotovilo nebeških darov.«

H. Pelegrinetti,
apost. nuncij.

Ljudski oder v Ljubljani stopa po onem velikem odmoru v drugo leto svojega dela. Te dni je bila na sporedu druga letošnja predstava — Drabosnjakov »Izgubljeni sin«. Ljubljanski ljudski oder postaja tudi praktičen vzgled vsem našim podeželskim odrom.

Minister Dušan Letica je predložil v narodni skupščini nekatere dostavke k drž. proračunu. Predlagal je, naj se povečajo izdatki za apelacijsko sodišče v Belgradu za 400.000, zmanjšajo pa naj se izdatki za apelacijsko sodišče v Ljubljani za 254.000 Din. v Zagrebu pa za 226.000 Din.

V Belgradu so dali dovoljenje za družbo »Balkan Oil Company«. Družba ima glavnico v znesku 1 milj. Din in namerava prevzeti trgovino petroleja in drugih proizvodov nafte.

V Lozovem blizu Šibenika zidajo moderno tovarno »Aluminij d. d.«

zel v bolj in bolj tendenčno literaturo in je posvečal pažnjo vaškemu kolektivu (n. pr. Zalesje se prebujajo), se je v Mrtem ognjišču vrnil k ubogi kmečki družini, ki z ljubeznijo obdeluje svojo zemljo, svoj vrt, popravlja svojo hiško, živi v ljubki, mestoma sentimentalni idili — skratka, iz vsega diha skromno, a nepotvorjeno, prijetno življenje. Veseli smo te Kranjčeve novele in ne bi radi, da bi bila samo prehodnega pomena. Le tako bo umetniška stran Kranjčevega dela, ki ji je tendenčnost grozila škodovati, ostala čista.

MLADIM LITERATOM STRAŽARJEM

Uredništvo razpisuje tri nagrade (50 Din, 30 Din, 20 Din): prvi dve za prozo, tretjo za pesem. Snov za nobelico ali črtico naj bo aktualna, žoljenjska, po možnosti čim manj sentimentalna. Obseg naj ne presega prostora, ki bo od te številke dalje redno odmerjen leposlovnemu delu. Isti pogoji približno veljajo tudi za pesem, ki naj išče svojo smer ne toliko v osebno kakor v splošno problematiko. Nagrajena dela bodo objavljena s pseudonimi, zato naj mladi avtorji tudi nanje mislijo. Šibkejšje spise bomo ocenili v listu. Uredništvo pričakuje čimveč odziva. Rok poteče 1. aprila.

Leposlovje Cinizem v umetnosti

Sodobno življenje, ki je njega najznačilnejši minus neznosna socialna stiska, je v veliki meri poostriilo odnose med obema osrednjima filozofijama zgodovine, idealizmom in materializmom. Borba za vsakdanji kruh je človeka usmerila v tostranost in mu vzela možnost, da bi se včasih poglobil vase in se vprašal po smislu življenja.

Ta tipična poteza pa se ne javlja samo v gospodarstvu, ki temelji na materialnih dobrinah. Tudi umetnost, ki živi iz duhovnih vrednot, postaja bolj in bolj utilitaristična. Kot taka zaradi aktualnosti sicer vzbujajo pozornost, a hkrati zgublja pogoje trajne vrednosti.

Človek, ki zasleduje razvoj slovenske literature, stoji danes pred zanimivim dejstvom: mladi pripovedniki se ustavljajo — kar je gotovo nekaj pozitivnega — predvsem ob človeku: človek, njegov odnos do vsega, milje, ki ga obdaja, mnogo manj pa recimo duša, srce in misli kot nekdanj. Toda v teh mladih spisih, ki jih beremo v nekem delu slovenskega tiska, opazamo posebno značilno gledanje na človeka, ki nam je bilo do danes tuje in neznan.

Junak teh delc je opazovan sicer kaj